
CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629-35-69; 628-37-04
693-46-92, 625-76-23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629-40-89

INTERNET <http://www.cbos.pl>
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/135/2008

ZAGROŻENIA W INTERNECIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	1
1. KORZYSTANIE Z INTERNETU A POSTRZEGANIE ZAGROŻEŃ.....	2
1.1. Ilu Polaków jest w sieci?.....	2
1.2. Gdzie i jak często Polacy używają internetu?.....	3
1.3. Do jakich celów używany jest internet?	5
1.4. Percepcja zagrożeń w sieci	6
1.5. Ochrona przed wirusami	17
2. MŁODZIEŻ I INTERNET: KORZYSTANIE I ZAGROŻENIA.....	17
2.1. Częstotliwość i miejsce korzystania	18
2.2. Cele korzystania z internetu.....	20
2.3. Orientacja opiekunów w poczynaniach dzieci.....	21
2.4. Ograniczanie korzystania z internetu.....	22
2.5. Zagrożenia w internecie	23
2.6. Zawieranie znajomości	26
PODSUMOWANIE	27

WSTĘP

Rosnąca popularność i rozwój sieci spowodowały przeniesienie do internetu i reprodukcję kolejnych obszarów życia. W związku z powyższym zagrożenia, które istniały dotychczas poza sferą internetu, zaczynają funkcjonować również w jego obrębie. Dziś większość zagrożeń związanych z użytkowaniem internetu to tak naprawdę „stare zagrożenia”, znane spoza internetowej przestrzeni i jedynie dostosowane do wymogów funkcjonowania w sieci. W istocie bowiem ofiarą oszustw, kradzieży, przemocy werbalnej można stać się równie dobrze w internecie, jak i poza nim.

Istotna różnica między zagrożeniami w sieci a zagrożeniami poza nią polega na tym, że w internecie ludzie rzadziej się ich spodziewają, ponieważ jest on stosunkowo nowy. Łatwiej im wyobrazić sobie sytuację, w której zostają okradzeni na ulicy, natomiast trudniej zdać sobie sprawę, że mogą stać się ofiarami identycznego w skutkach ataku, siedząc przed domowym komputerem i odbierając maile. Dochodzi do tego jeszcze drugi czynnik, o którym warto pamiętać – brak wystarczającej wiedzy, żeby trafnie ocenić poziom zagrożenia lub też w ogóle je zlokalizować. Internet jest względnie egalitarny, dostęp do niego jest coraz bardziej powszechny, co nie oznacza, że adekwatnie do tego wzrasta wiedza o zagrożeniach w sieci lub że osoby, które korzystają z internetu, mają niezbędne kompetencje technologiczne, aby wykryć i określić niebezpieczeństwa. Ponieważ internet jest jeszcze nowością i tak też pojmowane są wszelkie związane z nim zagrożenia, często mamy do czynienia z pewnym wyolbrzymieniem skali ich występowania. Zrozumiałe jest, że reagujemy intensywniej, wzmożonym zainteresowaniem na to, co nowe, stąd doniesienia medialne o rozmaitych incydentach w sieci urastają w opinii społecznej do rangi bardziej powszechnych niż prawdopodobnie są w rzeczywistości.

Sprawdziliśmy, w jakim stopniu – według polskich internautów – internet jest postrzegany jako miejsce niebezpieczne, na jakie typy zagrożeń zwracają uwagę, a także – jakich sami doświadczyli. W drugiej części opracowania przedstawimy, jak dorośli postrzegają internet z perspektywy bezpieczeństwa dzieci. Zgromadzone dane pochodzą z jednego z ostatnich naszych badań¹.

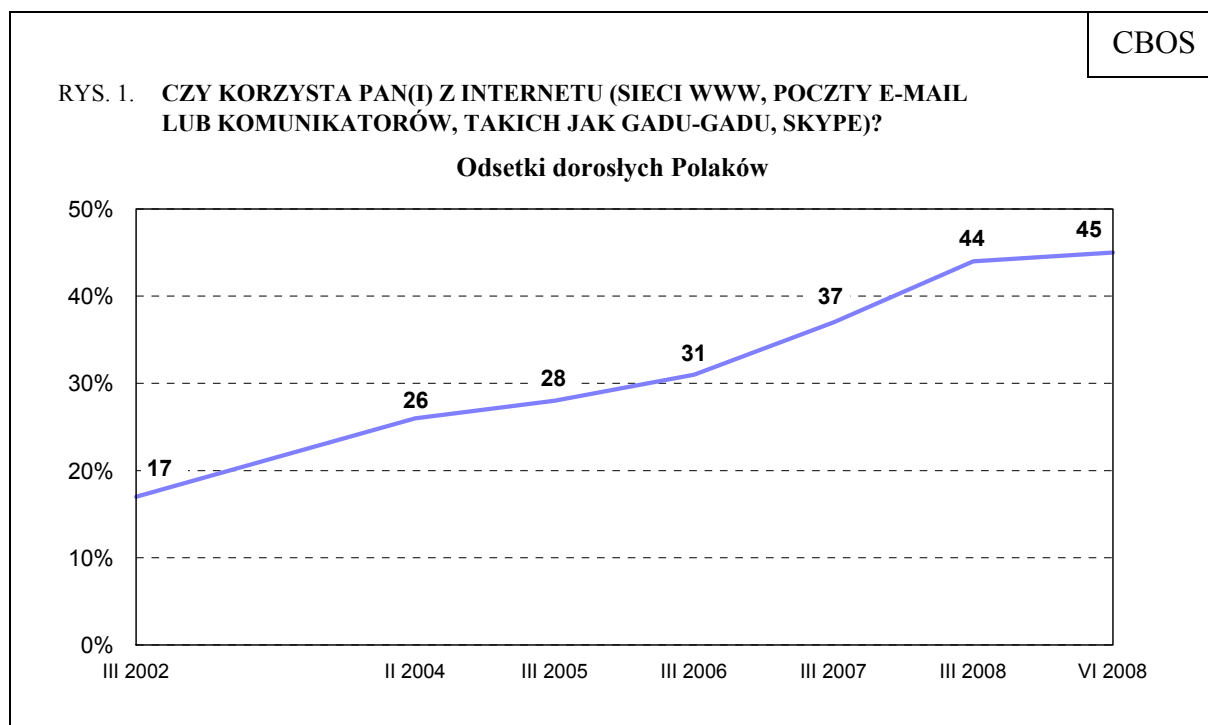
---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (217) zrealizowano w dniach od 6 do 9 czerwca 2008 roku na reprezentatywnej próbie losowej Polaków mających 15 i więcej lat (N=1167). Badanie zagrożeń w internecie przeprowadziliśmy we współpracy z portalem Gazeta.pl w ramach projektu Netochron.pl. W tworzeniu narzędzia badawczego uczestniczyli: dr Michał Wenzel, Michał Feliksiak, dr Maciej Dębski i Piotr Toczyski. Więcej informacji oraz artykuły partnerów projektu i porady, jak chronić siebie i dzieci przed internetowymi zagrożeniami, na stronie www.netochron.pl

1. KORZYSTANIE Z INTERNETU A POSTRZEGANIE ZAGROŻEŃ

1.1. ILU POLAKÓW JEST W SIECI?

Obecnie 45% dorosłych ankietowanych deklaruje, że korzysta z internetu. Odkąd badamy obecność Polaków w sieci, czyli od 2002 roku, obserwujemy dość dynamiczny wzrost liczby internautów.

W czerwcowym sondażu o korzystanie z internetu zostały zapytane również osoby mające od 15 do 17 lat. Jeśli uwzględnić ich odpowiedzi, można stwierdzić, że z internetem łączy się 47% Polaków mających 15 i więcej lat. Ogólnie rzecz biorąc, korzystanie z internetu jest silnie zależne od takich cech społecznych i demograficznych, jak: wiek, wykształcenie, sytuacja materialna oraz miejsce zamieszkania.

Tabela 1

Cechy społeczno-demograficzne	Czy korzysta Pan(i) z internetu (sieci WWW, poczty e-mail lub komunikatorów, takich jak Gadu-Gadu, Skype)?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Wiek		
15–17 lat	85	15
18–24 lata	86	14
25–34	68	32
35–44	65	35
45–54	40	60
55–64	19	81
65 lat i więcej	3	97
Wykształcenie		
Podstawowe	32	68
Zasadnicze zawodowe	28	72
Średnie	60	40
Wyższe	86	14
Ocena własnych warunków materialnych		
Złe	24	76
Średnie	38	62
Dobre	70	30
Miejsce zamieszkania		
Wieś	36	64
Miasto do 20 tys.	43	57
20–100 tys.	49	51
101–500 tys.	62	38
501 tys. i więcej	65	35

1.2. GDZIE I JAK CZĘSTO POLACY UŻYWAJĄ INTERNETU?

Większość internautów (88%) łączy się z siecią w domu. Połowa (50%) korzysta z internetu w szkole lub pracy, a co trzeci (33%) przyznaje, że wchodzi do sieci u znajomych bądź krewnych. Metoda mobilna, polegająca na łączeniu się z internetem z dowolnego miejsca za pomocą telefonu komórkowego, jest praktykowana zaledwie przez jedną dziesiątą internautów (10%). Podobnie niewielka grupa (9%) deklaruje korzystanie z sieci w kawiarenkach internetowych.

Tabela 2

Czy korzysta Pan(i) z internetu:	Odpowiedzi twierdzące	
	internautów* (N=553)	ogółu respondentów
	w procentach	
– w domu	88	42
– w szkole/pracy	50	24
– u znajomych/krewnych	33	16
– przez telefon komórkowy	10	5
– w kawiarence internetowej	9	4
– gdzie indziej	3	1

* Użytkownicy internetu mający 15 lat i więcej

Większość użytkowników internetu (57%) jest online codziennie. Mniej więcej co czwarty (27%) korzysta z internetu kilka razy w tygodniu. Rzadszy kontakt z siecią jest zdecydowanie mało powszechny wśród użytkowników internetu. Nie częściej niż raz w tygodniu i nie rzadziej niż raz w ciągu miesiąca łączy się z internetem 15% badanych. Tylko nieliczni (1%) przyznają, że korzystają z sieci jeszcze rzadziej.

Tabela 3

Jak często korzysta Pan(i) z internetu?	Wskazania	
	internautów (N=553)	ogółu respondentów
	w procentach	
Codziennie	57	27
Kilka razy w tygodniu	27	13
Raz w tygodniu	8	4
Kilka razy na miesiąc	5	2
Mniej więcej raz w miesiącu	2	1
Rzadziej niż raz w miesiącu	1	0,3

Im młodszy są ankietowani, tym częściej używają internetu. Codzienne korzystanie z sieci relatywnie najczęściej deklarują internauci z największych aglomeracji miejskich, osoby z wyższym wykształceniem oraz – co zrozumiałe z racji wieku – uczniowie i studenci.

Większość użytkowników (69%) deklaruje, że spędza w internecie wystarczającą ilość czasu. Blisko co piąty (19%) uważa, że korzysta z internetu zbyt rzadko, a co dziewiąty (11%) przyznaje, że zbyt dużo czasu poświęca na przebywanie w sieci. Jak wynika z deklaracji, zbyt dużo czasu w internecie relatywnie częściej spędzają mężczyźni, najmłodszy ankietowani oraz osoby uczące się lub studiujące.

Tabela 4

Czy we własnej ocenie spędza Pan(i) w internecie:	Wskazania	
	internautów (N=553)	ogółu respondentów
	w procentach	
– zbyt mało czasu	19	9
– wystarczającą ilość czasu	69	33
– zbyt dużo czasu	11	5
Trudno powiedzieć	1	0,4

Trzy czwarte badanych używających internetu na co dzień (75%) przyznaje, że przebywa w sieci odpowiednio długo. Również większość respondentów korzystających z internetu kilka razy w tygodniu (69%) ocenia, że spędza tam optymalną dla siebie ilość czasu. Wśród tych, którzy korzystają z internetu kilka razy w miesiącu, relatywnie częściej pojawiają się wskazania na zbyt małą ilość czasu przeznaczanego na przebywanie w sieci (51%).

1.3. DO JAKICH CELÓW UŻYWANY JEST INTERNET?

Mówiąc o niebezpieczeństwach w sieci, warto określić tło, na którym się one pojawiają, a więc typy aktywności podejmowanych przez polskich internautów i ich powszechność. Wyrażna większość badanych (77%) przyznaje, że używa internetu do rozmów przez komunikatory, jak choćby Gadu-Gadu czy Tlen. Jak wynika z deklaracji, rozmowy głosowe przez internet badani prowadzą rzadziej (46%). Niezwykle popularne są serwisy społecznościowe, do których odwiedzania przyznaje się 68% ankietowanych. Prawie o połowę mniej (37%) uczestniczy w takich społecznościach wirtualnych, jak grupy dyskusyjne lub internetowe fora tematyczne. Należy jednak zaznaczyć, że trudno jednoznacznie rozdzielić dwie powyższe aktywności, ponieważ wiele serwisów społecznościowych zawiera również fora czy też opcje tworzenia grup dyskusyjnych związanych z określoną tematyką.

Dwie trzecie internautów (67%) czyta internetowe wersje gazet lub czasopism. Niemniej jedynie 20% użytkowników sieci deklaruje, że opłaca dostęp do różnych treści czy materiałów w internecie, jak choćby do archiwów gazet.

Zakupy przez internet zdarza się robić blisko trzem piątym użytkowników (59%). Ponad dwie piąte (42%) wykorzystuje internet również do bankowości elektronicznej, czyli obsługi online swojego rachunku, dokonywania przelewów itp.

Znaczna grupa internautów (59%) ściąga z sieci pliki audio i wideo, programy komputerowe oraz gry. Niespełna jedna trzecia korzystających z internetu (30%) używa połączenia z internetem do grania w gry sieciowe, czyli gry online.

Zaledwie 2% internautów nie korzysta z żadnych wymienionych wyżej usług.

Tabela 5

Czy zdarza się Panu(i):	Odpowiedzi twierdzące	
	internautów (N=553)	ogółu respondentów
	w procentach	
– rozmawiać ze znajomymi przez komunikatory, np. Gadu-Gadu, Tlen	77	37
– korzystać z serwisów społecznościowych, np. Nasza-klasa, Myspace	68	32
– czytać internetowe wersje gazet lub czasopism	67	32
– kupować coś przez internet	59	28
– ściągać programy, muzykę, filmy, gry	59	28
– prowadzić przez internet rozmowy telefoniczne (np. przez Skype, Tlenofon)	46	22
– korzystać z usług bankowych przez internet	42	20
– brać udział w grupach, forach dyskusyjnych	37	18
– uczestniczyć w grach online	30	14
– korzystać z treści dostępnych w sieci internetowej za opłatą, takich jak np. archiwa gazet, zdjęcia	20	9

Podjęmowanie niemal wszystkich wymienionych wyżej aktywności jest silnie uzależnione od wieku, a więc im młodszy badani, tym większe prawdopodobieństwo, że są w nie zaangażowani. Wyjątek stanowi dostęp do płatnych materiałów oraz korzystanie z usług bankowych przez internet.

1.4. PERCEPCJA ZAGROZEŃ W SIECI

Na pytanie otwarte dotyczące obaw przed zagrożeniami online niemal dwie piąte użytkowników internetu (38%) odpowiada, że nie dostrzega żadnych niebezpieczeństw. Na podstawie wypowiedzi pozostałych użytkowników dokonaliśmy kategoryzacji zagrożeń, które polscy internauci dostrzegają w sieci.

Na plan pierwszy wśród wymienianych niebezpieczeństw wysuwają się **wirusy komputerowe**. Obawia się ich blisko połowa tych, którzy wymieniają jakieś zagrożenia (49%), czyli około jednej trzeciej internautów. Do tej kategorii zaliczyliśmy również

wypowiedzi o niebezpiecznych plikach mogących uszkodzić lub nawet całkowicie zniszczyć komputer, a także o programach szpiegujących określanych mianem *spyware*.

Tabela 6

Jakich zagrożeń obawia się Pan(i) korzystając z internetu?	Odpowiedzi	
	internautów deklarujących obawy przed zagrożeniami w sieci (N=335)	ogółu internautów (N=553)
	w procentach	
Wirusy	49	30
Bezpieczeństwo danych i informacji <i>w tym:</i>	18	11
– obawy przed ujawnianiem/upublicznianiem swoich danych	10	6
– obawy przed kradzieżą danych	6	3
– obawy przed kradzieżą tożsamości, podszywaniem się pod kogoś	2	1
Określone treści, materiały <i>w tym:</i>	15	9
– pornografia, erotyka	7	4
– materiały pedofilskie	6	3
– treści drastyczne, makabryczne, sceny przemocy	1	1
– sekty, sataniści	1	1
– materiały o narkotykach, zachęcające do ich używania	0,3	0,2
– treści faszystowskie, nazistowskie	0,2	0,1
Oszuści, hakerzy	11	7
Transakcje i usługi bankowe <i>w tym:</i>	8	5
– zagrożenia związane z bankowością internetową	7	4
– zagrożenia związane z zakupami przez internet	1	1
Znajomości nawiązywane przez internet <i>w tym:</i>	6	4
– niebezpieczne znajomości	5	3
– nadmiar kontaktów, zbędne znajomości	1	0,4
Ogólnie opisywane zagrożenia dla dzieci	6	4
Spędzanie zbyt dużej ilości czasu w internecie <i>w tym:</i>	5	3
– uzależnienie od internetu	3	2
– problemy ze wzrokiem, wady postawy, otyłość	2	1
– strata czasu, <i>internet to złodziej czasu</i>	1	0,3
Terroryzm, cyberterroryzm	1	1
Nieprawdziwe informacje	1	1
Reklamy; nadmiar reklam	1	1
Pobieranie plików i/lub nieautoryzowanych materiałów	1	0,3
Przypadkowe przekierowanie na niepożądane strony	1	0,3
Ogólne, niesprecyzowane obawy przed niebezpieczeństwami w sieci	1	1
Inne obawy, zagrożenia	2	1
Trudno powiedzieć	7	4
Brak obaw	-	38
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wymienić kilka zagrożeń		

Kolejną kategorię stanowią obawy związane z **bezpieczeństwem informacji i danych** (18%). W jej obrębie uwzględniliśmy takie zagrożenia, jak ujawnianie czy też upublicznianie informacji o internaucie (10%). Anketowani mówili tu o utracie anonimowości w sieci, o tym, że dzięki internetowi zbyt łatwo można osiąść informacje o danej osobie, zlokalizować jej adres zamieszkania lub numer telefonu. W tym kontekście pojawiały się również wypowiedzi podające w wątpliwość procedury i mechanizmy ochrony danych. Nieco mniej osób (6%) wymieniało takie zagrożenia, jak kradzież danych, włamania do komputera itp. Sporadycznie (2%) pojawiały się również obawy dotyczące kradzieży tożsamości – tego, że ktoś będzie się podszywał pod kogoś.

Mniej więcej jedna siódma (15%) obawia się określonych **treści i materiałów**. W tej kategorii dominują z jednej strony treści erotyczne czy też pornograficzne, a z drugiej – niemal równie często wymieniane są zagrożenia związane z pedofilią. Niewiele osób (1%) obawia się drastycznych, makabrycznych treści, np. materiałów przedstawiających sceny z wypadków, a także prezentujących przekaz agresywny, zawierający przemoc i brutalność. Sporadycznie jako zagrożenie postrzegane są treści publikowane przez sekty oraz ruchy religijne. Zupełnie marginalnie pojawiają się wypowiedzi wskazujące na dostępne materiały o narkotykach, zachęcające do ich kupowania, jak również propagujące faszyzm i/lub nazizm.

Kolejna grupa zagrożeń to sformułowane dość ogólnie obawy przed **oszustwami i hakerami**. Niebezpieczeństwa tego rodzaju wymienia 11% tych internautów, którzy obawiają się zagrożeń, co stanowi 7% ogółu użytkowników sieci. W pewnym stopniu jest z tym powiązana kolejna kategoria obaw, które dotyczą **transakcji** dokonywanych przez internet oraz **bankowości elektronicznej** (8%). Przeważają tu wypowiedzi dotyczące bankowości internetowej, obawy przed włamaniem na konto czy też nieautoryzowanym przelewem (7%), natomiast sporadycznie pojawiają się obawy związane z zakupami przez internet (1%).

Kolejną kategorię (6%) stanowią zagrożenia wynikające z **poznawania ludzi przez internet**; większość z nich dotyczy nawiązywania nowych znajomości, które mogą być niebezpieczne lub w jakiś sposób uciążliwe, nieprzyjemne.

Co dwudziesta osoba wiążąca z korzystaniem z sieci jakieś obawy (5%) mówi o **problemach zdrowotnych**, które wynikają ze spędzania w internecie, czy też ogólnie – przed komputerem, zbyt dużej ilości czasu. Wśród tego typu zagrożeń respondenci wymieniają uzależnienie od internetu, ale także kłopoty ze wzrokiem i inne problemy zdrowotne wynikające z małej ilości ruchu. Pozostałe typy zagrożeń pojawiają się sporadycznie.

Czy internauci znają strony, które w ich przekonaniu stwarzają jakieś niebezpieczeństwo dla użytkowników? Co trzeci (33%) deklaruje, że zna takie strony internetowe, ponad połowa zaś (59%) nie ma wiedzy o niebezpiecznych miejscach w internecie. Relatywnie częściej znajomością stron, które stwarzają zagrożenia dla użytkowników, wykazują się mężczyźni niż kobiety, a także internauci z wyższym wykształceniem i mieszkańcy największych aglomeracji.

Tabela 7

Czy zna Pan(i) takie strony lub typy stron internetowych, które mogą być niebezpieczne dla przeglądającej je osoby?	Wskazania	
	internautów (N=553)	ogółu badanych
	w procentach	
Tak	33	16
Nie	59	28
Trudno powiedzieć	8	4

Tych użytkowników sieci, którzy twierdząco odpowiedzieli na powyższe pytanie, poprosiliśmy o określenie, jakie to strony. Uzyskane odpowiedzi zagregowaliśmy w bardziej ogólne kategorie tematyczne.

Przeważająca większość wypowiedzi internautów (68%) dotyczy stron zawierających **materiały erotyczne lub pornograficzne**. Co ósmy znający jakieś niebezpieczne strony (13%) podaje takie, które zawierają **drastyczne treści, przemoc**. Większość wypowiedzi w tej kategorii odnosi się do materiałów prezentujących agresywne zachowania, akty przemocy (9%), natomiast tylko 3% wspomina o serwisach, na których można znaleźć sceny drastyczne, makabryczne, jak choćby materiały z wypadków drogowych. Relatywnie wielu ankietowanych (11%) mówi o stronach, które zawierają **radykałny przekaz ideologiczny**; najczęściej pojawiają się w tym kontekście strony związane z tematyką faszystowską lub nazistowską (7%), rzadziej zaś z rasistowską (2%).

Co dziesiąty respondent z tej grupy (10%) mówi o miejscach, w których można natrafić na zainfekowane pliki, **wirusy i inne niebezpieczne aplikacje**. W tej kategorii tematycznej uwzględniliśmy również marginalnie pojawiające się odpowiedzi, które dotyczyły spreparowanych stron imitujących rzeczywiste strony, np. bankowe i inne wymagające podania takich danych, jak nazwa i hasło użytkownika.

Tabela 8

Wymieniane strony uznawane za niebezpieczne	Internauci deklarujący znajomość niebezpiecznych stron (N=180)	Ogół internautów (N=553)
	w procentach	
Strony pornograficzne, erotyczne <i>w tym:</i> – zawierające zboczenia, dewiacje seksualne	68 1	22
Strony zawierające drastyczne treści, przemoc <i>w tym:</i> – przemoc, agresja, pobicia – drastyczne, obrzydliwe sceny, materiały z wypadków	13 9 3	4 3 1
Strony propagujące radykalne treści ideologiczne <i>w tym:</i> – treści faszystowskie, nazistowskie – treści rasistowskie	11 7 2	4 2 1
Strony zawierające wirusy, niebezpieczne pliki <i>w tym:</i> – imitujące inne strony, np. bankowe	10 1	3 0,2
Strony sekt, grup religijnych; strony satanistyczne	5	2
Strony dotyczące gier lub zawierające gry komputerowe postrzegane jako niebezpieczne; wypowiedzi o brutalności, przemocy, seksie w grach komputerowych	5	2
Strony zawierające materiały pedofilskie	4	1
Strony dla dorosłych, niedozwolone dla dzieci	4	1
Strony zawierające informacje szkodliwe dla zdrowia <i>w tym:</i> – strony o odchudzaniu, strony o anoreksji, bulimii – strony zachęcające do samobójstw – strony o narkotykach, zachęcające do ich kupowania	4 2 1 0,4	1 1 0,4 0,1
Strony, z których można pobierać pliki <i>w tym:</i> – strony z nielegalnym oprogramowaniem – strony z darmowym oprogramowaniem	3 2 1	1 1 1
Czaty (a także komunikatory internetowe)	3	1
Strony terrorystyczne, strony terrorystów	2	1
Strony bankowe	2	1
Serwisy społecznościowe	2	1
Strony zachęcające do upubliczniania danych, publikowania prywatnych materiałów	2	1
Strony o aborcji	1	0,2
Strony subkultur	1	0,2
Strony bukmacherskie, kasyna online	1	0,4
Fora dyskusyjne	1	0,2
Mało znane, prywatne strony	1	0,2
Portale internetowe, takie jak Onet, Interia	1	0,4
Ogólnie: strony niedozwolone, zawierające niebezpieczne treści	2	1
Ogólnie: negatywne opinie o internecie	2	1
Inne strony	3	1
Trudno powiedzieć	6	2
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wymienić kilka stron		

Niektórzy respondenci (5%) w kontekście zagrożeń mówili o stronach **sekt**, ruchów religijnych. Taka sama liczebnie grupa (5%) wspomina o stronach dotyczących **gier** lub zawierających gry. W tej kategorii umieściliśmy również ogólne refleksje nad negatywnym, niebezpiecznym wpływem gier komputerowych na użytkowników. Część badanych (4%) w kontekście niebezpiecznych stron mówi dość ogólnie o miejscach, w których można znaleźć treści zagrażające dzieciom. Tyle samo osób (4%) porusza temat **pedofilii** – po pierwsze jako zawartości stron internetowych, po drugie odnosząc się do miejsc w sieci, w których dzieci mogą stać się ofiarą pedofilów. Również 4% internautów deklarujących znajomość niebezpiecznych stron internetowych przywołuje serwisy stanowiące ich zdaniem zagrożenie dla **zdrowia użytkowników**. Są to strony o odchudzaniu, zawierające restrykcyjne, niezdrowe porady dotyczące diety, jak również strony związane z tematyką samobójstw, które mogą do nich nakłaniać, oraz serwisy zachęcające do brania narkotyków. Stosunkowo rzadko (3%) wymieniane są strony, które umożliwiają **pobieranie plików** – głównie nielegalnie rozpowszechnianych programów lub plików audio i wideo. Niewielka grupa użytkowników (3%) wśród niebezpiecznych stron umiejscawia czaty, a niektórzy również – co też uwzględniliśmy w tej kategorii – komunikatory internetowe, które co prawda nie kwalifikują się do stron internetowych, jednak zagrożenia łączone z nimi przez internautów mają podobną specyfikę jak te wynikające z uczestnictwa w czatach. Pozostałe strony, niebezpieczne w przekonaniu internautów, pojawiają się zupełnie marginalnie. Są wśród nich serwisy społecznościowe, strony bankowe (ze wskazaniem na nieumiejętne korzystanie z tego typu usług), serwisy, które umożliwiają czy też zachęcają do publikowania swoich danych, informacji o sobie, prywatnych zdjęć i materiałów wideo.

Porównując deklaracje dotyczące dominujących obaw – zarówno tych wyrażanych ogólnie w odniesieniu do korzystania z internetu, jak i tych, które wiążą się z określonymi stronami, można zauważyć, że w pierwszym przypadku dominują wypowiedzi dotyczące pewnych niebezpieczeństw technologicznych, a więc takich zagrożeń, jak wirusy, włamania do komputera, utrata prywatnych danych czy też anonimowości. Jeśli zaś chodzi o niebezpieczne strony, akcentowana jest głównie treść, przekaz. W większości przypadków jest to tematyka pornograficzna lub erotyczna, natomiast niebezpieczeństwa technologiczne: wirusy, groźba utraty prywatnych danych, możliwość pobierania nieznanymi plików, są na dalszym planie. Trudno na tej podstawie w sposób jednoznaczny wnioskować, że ludzie obawiają się pornografii w internecie, ponieważ utożsamiają tego typu strony z niebezpieczeństwami takimi właśnie, jak wirusy czy też innego typu szkodliwe

oprogramowanie, które może naruszyć bezpieczeństwo naszych danych. Nie można jednak odrzucić i takiej interpretacji. Warto również zaznaczyć, że oba te najczęściej wskazywane obszary tematyczne to w gruncie rzeczy najbardziej oczywiste charakterystyki internetowych niebezpieczeństw, które prawdopodobnie jako pierwsze przychodzą na myśl większości użytkowników, kiedy formułują wypowiedź o zagrożeniach w sieci; niekoniecznie dlatego, że osobiście się z nimi zetknęli, ale dlatego, że taka jest popularna opinia o „ciemnych” stronach sieci.

Z jakimi zagrożeniami czy też, ogólnie mówiąc, negatywnymi aspektami internetu użytkownicy zetknęli się osobiście? Jednym z częściej napotykanym niebezpieczeństw są nieprawdziwe informacje, na które łącznie trafiło blisko dwie piąte badanych (38%), przy czym większość z nich co najmniej kilka razy. Tak samo licznej grupie internautów (38%) zdarzyło się również nieświadomie pobrać wirusa komputerowego lub inny niebezpieczny w działaniu program. Warto zwrócić uwagę na fakt, że niemal co piąty internauta kilkakrotnie zainfekował w ten sposób komputer wirusem, a co ósmy – wielokrotnie.

Ponad jedna trzecia (35%) przyznaje, że przynajmniej raz otrzymała niechciane maile lub wiadomości. Jednej czwartej (25%) zdarzyło się natomiast nie wykonać jakichś obowiązków, ponieważ zajęci byli internetem. Można dodać, że taka sytuacja przydarzyła się ponad połowie osób, które w subiektywnej ocenie spędzają w internecie za dużo czasu (55%), blisko co czwartemu respondentowi, który określa czas spędzony w sieci jako wystarczający (24%), oraz zaledwie co ósmemu (13%) zbyt rzadko – we własnym odczuciu – używającemu internetu.

Co piąty internauta (21%) twierdzi, że w sieci został przez kogoś obrażony. Pozostałe sytuacje, o które pytaliśmy, zdarzają się już zauważalnie rzadziej. Przekierowania na jakieś strony, przypadkowego i nieintencjonalnego trafienia na obraźliwe dla siebie treści doświadczyło 14% badanych. Prawie tyle samo (12%) padło ofiarą ataku na swoją prywatność, kiedy ktoś niepowołany próbował uzyskać dostęp do ich osobistych danych, np. do konta mailowego, i poznało przez internet osobę, która okazała się kimś innym, niż była w rzeczywistości (10%). O połowę mniej internautów (6%) odnotowało, że ktoś się pod nich podszywał – korzystał z ich kont mailowych lub komunikatorów internetowych. Na nieprawdziwe informacje lub komentarze na swój temat natknęło się w sieci 9% użytkowników. Ofiarą oszustwa padło 8% badanych, natomiast jeszcze mniejsza grupa (4%) przyznaje, że została w internecie okradziona.

Jak wynika z obliczeń, mniej więcej dwie piąte internautów (39%) nie doświadczyło żadnej z przedstawionych przez nas sytuacji, pozostali zaś zetknęli się przynajmniej z jedną z nich.

Tabela 9

Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu, spotkał(a) się Pan(i) z następującymi sytuacjami? (N=553)	Tak, wiele razy	Tak, kilka razy	Tak, raz	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Znalazł(a) Pan(i) w internecie informacje, które okazały się nieprawdziwe	13	23	2	60	2
Przez przypadek, nieświadomie lub przez czyjś podstęp pobrał(a) Pan(i) wirusa, niebezpieczny program lub plik	13	19	6	62	0
Dostawał(a) Pan(i) niepożądane maile lub wiadomości	21	13	1	65	0
Nie wykonał(a) Pan(i) jakichś obowiązków, ponieważ zajęty(a) był(a) Pan(i) internetem	7	16	2	75	0
Został(a) Pan(i) przez kogoś obrażony(a)	6	10	5	79	0
Przez przypadek, nieświadomie lub przez czyjś podstęp trafił(a) Pan(i) na treści, strony, które były dla Pana(i) obraźliwe	2	9	3	86	0
Ktoś niepowołany próbował uzyskać dostęp do Pana(i) prywatnych plików, konta mailowego	2	6	4	87	1
Poznał(a) Pan(i) w internecie osobę, która podawała się za kogoś innego, niż była w rzeczywistości	3	5	2	88	2
Spotkał(a) się Pan(i) z nieprawdziwymi informacjami/komentarzami na swój temat	2	5	2	91	0
Został(a) Pan(i) oszukany(a)	2	4	2	92	0
Ktoś się pod Pana(i)ą podszywał, np. korzystał z Pana(i) poczty, komunikatora internetowego	0	3	3	94	0
Okradziono Pana(i)ą	0	2	2	96	0

Większości wymienionych wyżej negatywnych aspektów używania internetu częściej doświadczali mężczyźni niż kobiety. Ponadto niemal wszystkie te sytuacje częściej przydarzały się najmłodszym internautom (15–17 lat). Natomiast rzadziej niż starsze pokolenia badanych przyznają oni, że nieświadomie pobrali wirusa lub jakiś szkodliwy plik; może to być związane z nieco wyższymi kompetencjami technologicznymi, którymi młodszy niejednokrotnie przewyższają starszych użytkowników. Należy również wspomnieć o istotnym statystycznie związku między liczbą negatywnych aspektów korzystania z internetu wskazanych przez użytkowników a liczbą działań, jakie podejmują oni w internecie ($r_{\text{Pearsona}}=0,41$). Ogólnie mówiąc, im więcej owych działań wykonują, na tym więcej natrafiają zagrożeń i negatywnych aspektów korzystania z sieci.

Czy istnieje zależność między typem aktywności podejmowanej w sieci a niebezpieczeństwami, których doświadczyli internauci? Czy ci, którzy wykorzystują sieć w danym celu, np. do rozmów przez komunikatory, są bardziej narażeni na jakieś niebezpieczeństwa niż osoby nieużywające internetu w tym zakresie? Na wstępie należy zaznaczyć, że opisywane zależności mają charakter pośredni, a więc nie należy interpretować ich jednoznacznie utożsamiając dany typ aktywności z danym zagrożeniem, ponieważ w gruncie rzeczy pojawienie się pewnej kategorii ryzyka jest związane z wieloma czynnikami, jak np. profil użytkownika, jego kompetencje technologiczne, a także częstotliwość przebywania w internecie.

Korzystanie z usług bankowych przez internet nie zwiększa istotnie prawdopodobieństwa zostania okradzionym czy też oszukanym – badani, którzy używają bankowości elektronicznej, byli ofiarami kradzieży lub oszustw nie częściej niż internauci nierobiący tego. Oszustwa nieco częściej pojawiają się w kontekście zakupów dokonywanych za pośrednictwem sieci, ale nie jest to różnica znacząca.

Tabela 10

		Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu, okradziono Pana(ią)?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Czy zdarza się Panu(i) kupować przez internet?	Tak	4	96
	Nie	3	97
Czy zdarza się Panu(i) korzystać z usług bankowych przez internet?	Tak	5	95
	Nie	3	97

Tabela 11

		Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu, została(a) Pan(i) oszukany(a)?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Czy zdarza się Panu(i) kupować przez internet?	Tak	10	90
	Nie	4	96
Czy zdarza się Panu(i) korzystać z usług bankowych przez internet?	Tak	9	91
	Nie	7	93

Internauci ściągający z sieci programy, gry, muzykę czy filmy częściej niż badani, którzy nie pobierają z sieci plików, przyznają, że zdarzyło im się zainfekować komputer wirusem.

Tabela 12

Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu, przez przypadek, nieświadomie lub przez czyjś podstęp, pobrał(a) Pan(i) wirusa, niebezpieczny program lub plik?	Czy zdarza się Panu(i) ściągać programy, muzykę, filmy, gry?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak	47	28
Nie	53	72

Mało powszechnym doświadczeniem, zarówno wśród rozmawiających przez komunikatory, jak i wśród tych, którzy nie komunikują się w ten sposób, jest sytuacja, kiedy ktoś podszywa się pod użytkownika korzystając z jego konta.

Tabela 13

Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu, ktoś się pod Pana(ią) podszywał, np. korzystał z Pana(i) poczty, komunikatora internetowego?	Czy zdarza się Panu(i) rozmawiać ze znajomymi przez komunikatory?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak	6	4
Nie	94	96

Obrażliwe uwagi pod swoim adresem relatywnie częściej czytali internauci, którzy grają w gry sieciowe czy też korzystają z forów dyskusyjnych. Poza tym częściej natknęli się na nie użytkownicy komunikatorów i serwisów społecznościowych niż internauci deklarujący, że nie korzystają z takich usług.

Tabela 14

		Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu została(a) Pan(i) przez kogoś obrażony(a)?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Czy zdarza się Panu(i) rozmawiać ze znajomymi przez komunikatory?	Tak	25	75
	Nie	6	94
Czy zdarza się Panu(i) korzystać z serwisów społecznościowych?	Tak	24	76
	Nie	12	88
Czy zdarza się Panu(i) brać udział w grupach, forach dyskusyjnych?	Tak	36	64
	Nie	11	89
Czy zdarza się Panu(i) uczestniczyć w grach online?	Tak	39	61
	Nie	12	88

Poznanie osób, które posługują się w internecie fikcyjną tożsamością, jest dość rzadkim doświadczeniem – zarówno wśród internautów rozmawiających przez komunikatory czy też odwiedzających serwisy społecznościowe, jak i wśród badanych niekorzystających z tych rozwiązań.

Tabela 15

		Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu, poznał(a) Pan(i) w internecie osobę, która podawała się za kogoś innego, niż była w rzeczywistości?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Czy zdarza się Panu(i) rozmawiać ze znajomymi przez komunikatory?	Tak	12	88
	Nie	6	94
Czy zdarza się Panu(i) korzystać z serwisów społecznościowych?	Tak	12	88
	Nie	8	92

Zaniedbanie obowiązków spowodowane korzystaniem z sieci relatywnie częściej deklarują badani, którzy spędzają czas rozmawiając przez komunikatory, przeglądając strony serwisów społecznościowych. Stosunkowo najczęściej jednak zdarzyło się to osobom uczestniczącym w grach online. To dość istotna uwaga, ponieważ w kontekście nadużywania internetu i problematyki uzależnień od sieci zazwyczaj porusza się kwestię zaangażowania w takie właśnie gry.

Tabela 16

		Czy kiedy korzystał(a) Pan(i) z internetu, nie wykonał(a) Pan(i) jakichś obowiązków, ponieważ zajęty(a) był(a) Pan(i) internetem?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Czy zdarza się Panu(i) rozmawiać ze znajomymi przez komunikatory?	Tak	30	70
	Nie	8	92
Czy zdarza się Panu(i) korzystać z serwisów społecznościowych?	Tak	30	70
	Nie	15	85
Czy zdarza się Panu(i) uczestniczyć w grach online?	Tak	44	56
	Nie	17	83

1.5. OCHRONA PRZED WIRUSAMI

Posiadanie aplikacji antywirusowej z aktualną bazą wirusów to tylko jeden z wielu aspektów bezpiecznego poruszania się po sieci. Zapytaliśmy internautów o program chroniący przed wirusami, ponieważ z jednej strony jest to pewien wskaźnik mówiący, w jakim stopniu zdają sobie sprawę z zagrożeń związanych z korzystaniem z sieci czy też ogólnie z komputera, z drugiej zaś strony jest to typ aplikacji dość powszechnie znanych, co pozwala respondentom bardziej kompetentnie odnieść się do tej kwestii, niż mogłoby to mieć miejsce w przypadku innych, nie tak powszechnie znanych rozwiązań, jak np. firewall.

Przeważająca większość internautów (88%) twierdzi, że na komputerze, z którego zazwyczaj łączy się z siecią, jest regularnie aktualizowany program antywirusowy. Zaledwie co czternasty (7%) nie używa takiego oprogramowania, natomiast pozostali (5%) nie mają wystarczającej wiedzy, by odpowiedzieć na to pytanie.

Tabela 17

Czy na komputerze, z którego zazwyczaj łączy się Pan(i) z internetem, jest zainstalowany regularnie aktualizowany program antywirusowy?	Wskazania	
	internautów (N=553)	ogółu respondentów
	w procentach	
Tak	88	41
Nie	7	3
Trudno powiedzieć	5	2

Posiadanie programu antywirusowego nie jest istotnie zróżnicowane ze względu na doświadczenia użytkowników z wirusami. Internauci, którym zdarzyło się pobrać wirusa lub inny niebezpieczny program, podobnie jak osoby niemające takich doświadczeń w większości mają zainstalowaną ochronę antywirusową.

2. MŁODZIEŻ I INTERNET: KORZYSTANIE I ZAGROŻENIA

Przedmiotem naszego zainteresowania było też korzystanie z sieci przez osoby w wieku szkolnym, czyli mające od 7 do 19 lat. Respondentów pytaliśmy o dzieci lub wnuki mieszkające wspólnie z nimi w gospodarstwie domowym. Rzeczywiste zachowania mogą więc odbiegać od opisywanych, jeżeli dorośli nie mają kontroli lub wiedzy o działaniach własnych dzieci (wnuków). Dorośli mówili też o zagrożeniach, jakie mogą się wiązać z korzystaniem z internetu przez dzieci i młodzież, a także o ograniczeniach w korzystaniu z sieci.

2.1. CZĘSTOTLIWOŚĆ I MIEJSCE KORZYSTANIA

Respondenci mający dzieci lub wnuki w wieku od 7 do 19 lat, mieszkające z nimi w jednym gospodarstwie domowym, w większości deklarują, że przynajmniej jedno z tych dzieci korzysta z zasobów sieci internetowej. Co szósty (17%) twierdzi, że w jego gospodarstwie domowym osoby małoletnie nie mają takiej możliwości. Młodzież korzysta z sieci znacznie częściej niż dorośli. W ciągu ostatnich czterech lat wyraźnie zwiększył się odsetek gospodarstw domowych, w których dzieci korzystają z internetu.

Tabela 18

Czy któreś z dzieci w gospodarstwie domowym korzysta z internetu?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IX 2004 (N=337)	VI 2008 (N=321)
	w procentach	
Tak	58	80
Nie	34	17
Trudno powiedzieć	8	3

Korzystających z internetu jest nieco więcej wśród starszej młodzieży (w wieku 13–19 lat) niż wśród dzieci (7–12 lat), jednak różnice nie są duże i także najmłodsi zwykle korzystają z sieci.

Tabela 19

Czy któreś z dzieci w gospodarstwie domowym korzysta z internetu?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Tak	72	87	89
Nie	23	9	8
Trudno powiedzieć	4	4	3

Dzieci i młodzież łączą się z internetem codziennie, ewentualnie kilka razy w tygodniu (łącznie 89% wskazań). Wraz z wiekiem wzrasta częstotliwość korzystania z niego. W ciągu ostatnich czterech lat częstotliwość ta wśród młodych internautów wyraźnie wzrosła – więcej jest młodych ludzi łączących się z siecią codziennie. Prawdopodobnie wynika to ze zwiększonej dostępności stałego łącza i malejącej popularności wolniejszego i mniej wygodnego dostępu wdzwanianego.

Tabela 20

Jak często dzieci (młodzież) z Pana(i) gospodarstwa domowego korzystają z internetu? (w przypadku gospodarstw domowych z kilorgiem dzieci pytanie dotyczy korzystającego najczęściej)	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IX 2004 (N=197)	VI 2008 (N=256)
	w procentach	
Codziennie	33	60
Kilka razy w tygodniu	26	29
Raz w tygodniu	20	5
Kilka razy na miesiąc	10	2
Mniej więcej raz w miesiącu*	-	1
Rzadziej niż kilka razy na miesiąc	9	0
Trudno powiedzieć	2	4

* W 2004 roku nie umieściliśmy tej odpowiedzi

Tabela 21

Jak często dzieci (młodzież) z Pana(i) gospodarstwa domowego korzystają z internetu?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Codziennie	48	61	72
Kilka razy w tygodniu	37	24	22
Raz w tygodniu	6	7	1
Kilka razy na miesiąc	2	4	2
Mniej więcej raz w miesiącu	1	0	0
Rzadziej niż kilka razy na miesiąc	0	0	0
Trudno powiedzieć	6	4	3

Dzieci i młodzież niemal równie często korzystają z internetu w szkole (78% wskazań) i w domu (82%). W ostatnich czterech latach wyraźnie zwiększył się udział gospodarstw domowych z dostępem do internetu – w 2004 roku jedynie połowa opiekunów dzieci korzystających z sieci odpowiadała, że dziecko łączy się z siecią w domu.

Tabela 22

Gdzie dzieci (młodzież) z Pana(i) gospodarstwa domowego korzystają z internetu?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IX 2004 (N=197)	VI 2008 (N=256)
	w procentach	
W domu	50	82
W szkole	76	78
U znajomych/krewnych	34	44
W kawiarence internetowej	27	11
Przez telefon komórkowy	6	6
Gdzie indziej	5	2

Młodzi ludzie rzadziej korzystają z internetu u znajomych, krewnych (44%) lub w kawiarence internetowej (11% wskazań, co oznacza wyraźny spadek w porównaniu

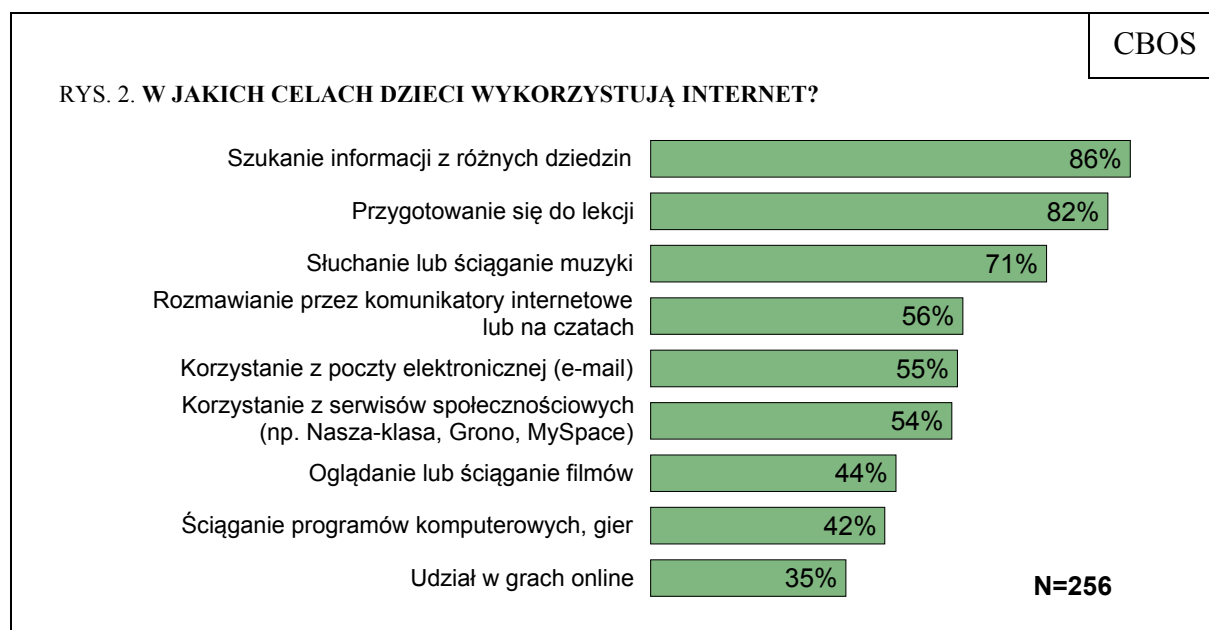
z rokiem 2004). Sporadycznie tylko używają telefonu komórkowego, aby wchodzić na strony internetowe lub korzystać z poczty.

Tabela 23

Gdzie te dzieci korzystają z internetu?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
W szkole	74	87	83
W domu	80	78	85
U znajomych/krewnych	43	48	49
W kawiarence internetowej	7	14	15
Przez telefon komórkowy	4	5	8
Gdzie indziej	1	2	3

2.2. CELE KORZYSTANIA Z INTERNETU

Młodzi ludzie najczęściej wykorzystują internet, aby wyszukać informacje z różnych dziedzin (86%) lub przygotować się do lekcji (82% wskazań). Często tą drogą ściągają muzykę lub jej słuchają (71%). W większości gospodarstw domowych dzieci rozmawiają przez komunikatory, takie jak Gadu-Gadu, wysyłają i odbierają pocztę elektroniczną, a także korzystają z serwisów społecznościowych, takich jak Nasza-klasa. Mniej niż połowa opiekunów mówi o ściągnięciu lub oglądaniu filmów, ściągnięciu programów komputerowych, a także o grach online.

Im dzieci są starsze, tym szerszy katalog ich aktywności w sieci. Wraz z wiekiem rośnie odsetek młodzieży używającej sieci internetowej w każdym wymienionym celu. Jedynym wyjątkiem od tej zasady jest udział w grach za pośrednictwem internetu – opiekunowie dzieci w wieku 7–12 lat wspominają o tym częściej niż rodzice i dziadkowie młodzieży w wieku 13–19 lat.

Tabela 24

W jakich celach dzieci wykorzystują internet?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Przygotowanie się do lekcji	78	89	87
Szukanie informacji z różnych dziedzin	79	87	92
Słuchanie lub ściąganie muzyki	60	69	87
Oglądanie lub ściąganie filmów	35	47	57
Rozmawianie przez komunikatory internetowe lub na czatach	46	62	67
Korzystanie z poczty elektronicznej (e-mail)	40	61	69
Korzystanie z serwisów społecznościowych (np. Nasza-klasa, Grono, MySpace)	45	62	65
Ściąganie programów komputerowych, gier	39	40	43
Udział w grach online	41	27	30

2.3. ORIENTACJA OPIEKUNÓW W POCZYNIANIACH DZIECI

Opiekunowie sądzą, że są dobrze zorientowani w internetowej aktywności dzieci i młodzieży. Jedna trzecia ma – subiektywnie – bardzo dobrą orientację, a około połowy raczej się orientuje. Mniej niż jedna czwarta przyznaje, że nie wie, co dzieci robią w internecie. Im starsze dzieci są w gospodarstwie domowym respondenta, tym słabiej orientuje się on w ich poczynaniach.

Tabela 25

Czy i na ile orientuje się Pan(i), do jakich celów dzieci (młodzież) z Pana(i) gospodarstwa domowego wykorzystują internet?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IX 2004 (N=197)	VI 2008 (N=256)
	w procentach	
Orientuję się bardzo dobrze	38	31
Raczej się orientuję	44	48
Raczej się nie orientuję	14	15
Zdecydowanie się nie orientuję	3	7

Tabela 26

Czy i na ile orientuje się Pan(i), do jakich celów dzieci wykorzystują internet?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Orientuję się bardzo dobrze	38	26	20
Raczej się orientuję	42	52	56
Raczej się nie orientuję	12	14	15
Zdecydowanie się nie orientuję	7	8	9

2.4. OGRANICZANIE KORZYSTANIA Z INTERNETU

Respondenci najczęściej (51%) oceniają jako właściwą ilość czasu, jaką dzieci i młodzież spędzają na przeglądaniu internetu. Pozostali zwykle sądzą, że internet zabiera młodym ludziom zbyt wiele czasu (39%), stosunkowo rzadko natomiast oczekują zwiększenia aktywności młodzieży w sieci (większość młodych internautów korzysta z niej codziennie lub prawie codziennie). Im starsze dzieci (wnuki), tym częstsze opinie, że spędzają zbyt dużo czasu w internecie.

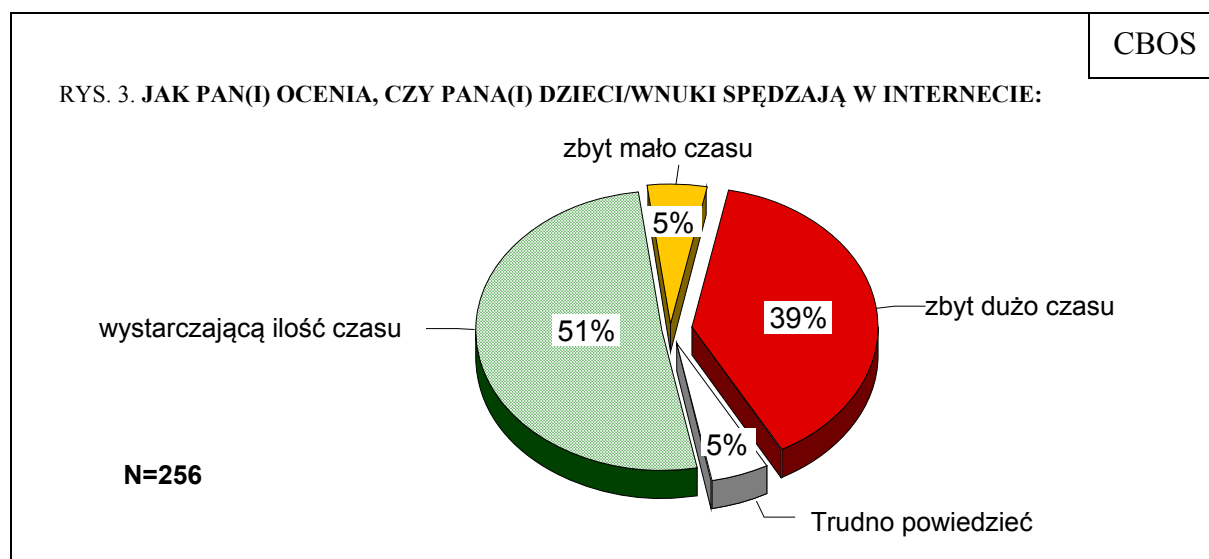

Tabela 27

Jak Pan(i) ocenia, czy Pana(i) dzieci/wnuki spędzają w internecie:	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci (młodzież) w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
– zbyt mało czasu	5	8	7
– wystarczającą ilość czasu	58	48	38
– zbyt dużo czasu	31	37	50
Trudno powiedzieć	6	7	5

Ogółem dwie trzecie osób opiekujących się dziećmi lub młodzieżą ogranicza im czas przeznaczony na surfowanie. Ograniczenia najczęściej dotyczą najmłodsze dzieci. Trzy czwarte opiekunów dzieci od 7 do 12 roku życia i niewiele ponad połowa opiekunów młodzieży w wieku 13–19 lat ogranicza im czas dostępu do internetu. Być może przeświadczenie opiekunów starszej młodzieży o nadmiernym korzystaniu z internetu wynika ze słabszej orientacji w działaniach tych młodych ludzi.

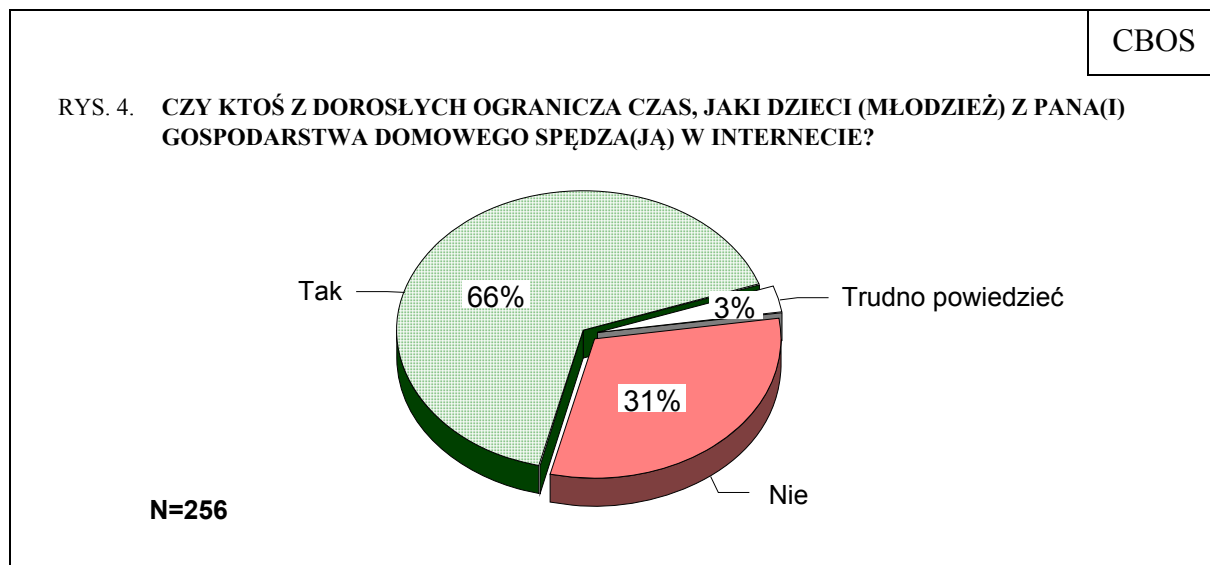

Tabela 28

Czy ktoś z dorosłych ogranicza czas, jaki dzieci (młodzież) z Pana(i) gospodarstwa domowego spędzają w internecie?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci/młodzież w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Tak	76	65	54
Nie	22	31	43
Trudno powiedzieć	2	4	4

2.5. ZAGROŻENIA W INTERNECIE

Większość opiekunów osób małoletnich (58%) obawia się zagrożeń w internecie, a ponad jedna trzecia (36%) nie ma takich obaw. W ciągu ostatnich czterech lat obawy te się zmniejszyły – proporcjonalnie mniej jest opiekunów doszukujących się niebezpieczeństw w internecie.

Tabela 29

Czy Pan(i) osobiście obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w internecie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IX 2004 (N=197)	VI 2008 (N=256)
	w procentach	
Zdecydowanie tak	30	29
Raczej tak	37	29
Raczej nie	21	32
Zdecydowanie nie	10	4
Trudno powiedzieć	3	6

Osoby obawiające się zagrożeń płynących z internetu odpowiadając na pytanie otwarte precyzowały, o jakie niebezpieczeństwa chodzi. Odpowiedzi formułowane samodzielnie przez respondentów pogrupowaliśmy następnie w ogólniejsze kategorie.

Dwie trzecie opiekunów obawiających się, że młodym ludziom może się za sprawą internetu przydarzyć coś złego, wymieniało **niebezpieczne kontakty**, niebezpieczne znajomości: nagabywanie przez obcych, umawianie się na czatach, złe towarzystwo, znajomości z ludźmi, którzy podają się za kogoś innego, z podejrzanymi osobami. Bardzo często mówiono w tym kontekście o pedofilach: podnosiła ten problem ponad połowa osób obawiających się kontaktów internetowych dziecka (czyli jedna trzecia ogółu wyrażających obawy).

Ponad jedna trzecia mających obawy mówiła o **szkodliwych treściach lub programach**, informacjach nieodpowiednich dla dzieci. Najczęściej chodzi o treści erotyczne i zagrożenia seksualne: filmy pornograficzne, strony erotyczne, *świństwa*, *zgorzenie*, *demoralizację*. Rzadziej w odpowiedziach pojawiały się przemoc i wulgarność (zabójstwa, gwałtowne sceny, agresja słowna).

Zagrożenia bezpieczeństwa gospodarstwa domowego to kolejna grupa potencjalnych niebezpieczeństw. Chodzi tu zarówno o upublicznienie danych (ujawnienie adresu, przechwytywanie danych i poczty), jak i o oszustwa (naciąganie finansowe, wyłudzenia). Do tej kategorii zaliczyliśmy też wszystkie wypowiedzi na temat wirusów, możliwości zniszczenia komputera.

Zdaniem niektórych wyrażających obawy internet może wpędzić małoletniego użytkownika w uzależnienie od **narkotyków** lub **alkoholu**. Podobna liczebnie grupa obawia się kontaktów z **sektami** lub **satanistami**. **Uzależnienie od internetu** (nadmierne zaangażowanie w wirtualną rzeczywistość, negatywne oddziaływanie na psychikę, brak kontaktu z drugim człowiekiem, uzależnienie od gier komputerowych) wymieniał

co dwudziesty piąty opiekun dostrzegający negatywny wpływ sieci. Nieliczni poruszali problem **nieprawdziwych informacji**, na które można trafić w internecie i których nie można zweryfikować.

Tabela 30

Jakich zagrożeń obawia się Pan(i)?	Odpowiedzi	
	respondentów wyrażających obawy (N=148)	ogółu respondentów mających w gospodarstwie domowym dzieci korzystające z internetu (N=256)
	w procentach	
Niebezpieczne kontakty , niebezpieczne znajomości: nagabywanie, podejrzanе kontakty, umawianie się na czatach, komunikatory, złe towarzystwo, zły wpływ, znajomości z ludźmi, którzy podają się za kogoś innego, z wariatami, z podejrzanymi osobami	65	38
w tym: – pedofilia, pedofile, zbrodniecy, kontakt z pedofilem	32	18
Szkodliwe treści lub programy , informacje nieodpowiednie dla dzieci	37	22
w tym: – pornografia i zagrożenia seksualne: filmy pornograficzne, strony erotyczne, świństwa, zgorzenie, demoralizacjach	26	15
– przemoc i wulgarność (agresja, zabójstwa, gwałtowne sceny, agresja słowna)	9	5
Zagrożenia bezpieczeństwa gospodarstwa domowego (upublicznienie danych, ujawnienie adresu, ujawnienie ważnych informacji, przechwytywanie danych i poczty); oszustwa (nieodpowiedzialne zakupy, niekontrolowana sprzedaż, naciąganie finansowe, wyłudzenia); wirusy, możliwość zniszczenia komputera	9	5
Narkomania , narkomani, namawianie do alkoholu	4	2
Uzależnienie od internetu (zaangażowanie w wirtualną rzeczywistość, negatywne oddziaływanie na psychikę, brak kontaktu z drugim człowiekiem, uzależnienie od gier komputerowych)	4	2
Nieprawdziwe, niesprawdzone informacje	3	2
Sekty , sataniści	3	1
Ogólna krytyka : internet to śmietnik, strata czasu	2	1
Inne	6	3
Trudno powiedzieć	3	2
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wymienić kilka zagrożeń		

2.6. ZAWIERANIE ZNAJOMOŚCI

Z odpowiedzi na pytanie o zagrożenia wynika, że opiekunowie osób małoletnich najczęściej obawiają się zawierania niebezpiecznych znajomości. Zadaliśmy więc pytania pozwalające ustalić skalę tego zjawiska.

Większość rodziców i dziadków (65%) twierdzi, że dzieci nie zawierają przez internet znajomości. Pozostali albo mówią, że dzieci nawiązują kontakty, albo nie orientują się w tej kwestii. Im starsze dzieci w gospodarstwie domowym, tym mniejsza orientacja w aktywności młodych ludzi.

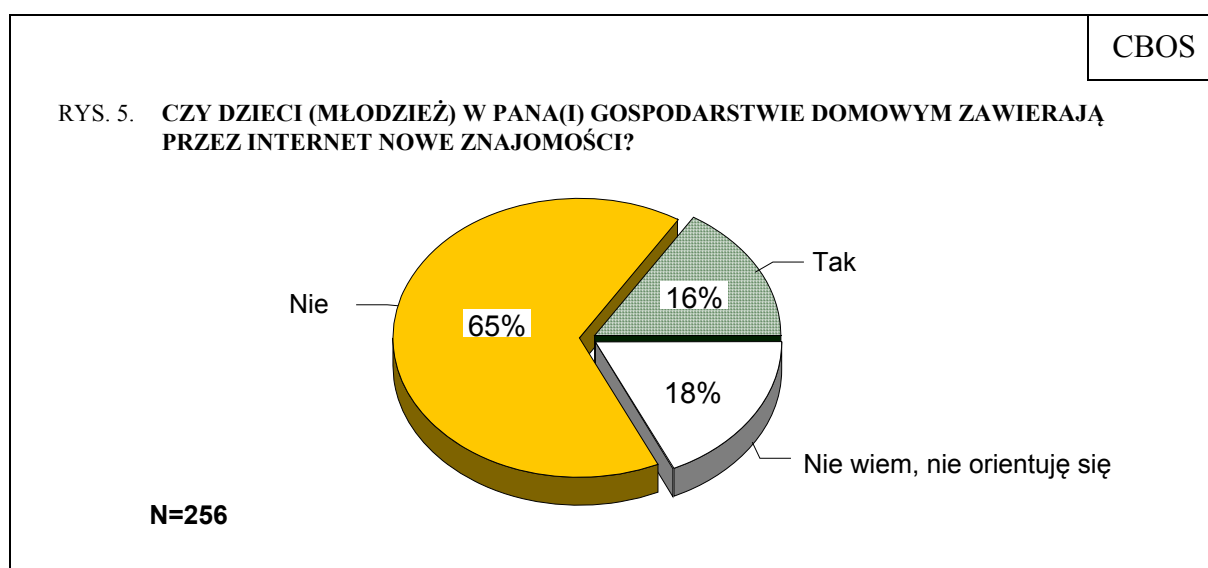

Tabela 31

Czy dzieci (młodzież) w Pana(i) gospodarstwie domowym zawierają przez internet nowe znajomości?	Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci/młodzież w wieku:		
	7–12 lat	13–15 lat	16–19 lat
	w procentach		
Tak	14	17	18
Nie	73	64	57
Nie wiem, nie orientuję się	13	19	25

Rodzice dzieci nawiązujących kontakty za pośrednictwem sieci mają raczej słabą orientację, kim są ich znajomi. Jedynie nieliczni dobrze wiedzą, kim są wszystkie te osoby. Większość sądzi, że dzieci nie spotykają się z osobami poznanymi w sieci. Biorąc pod uwagę ich brak orientacji w działaniach małoletnich domowników, należy uznać to za osobistą opinię, a nie za fakt.

	CBOS
Czy wie Pan(i), kim są osoby, z którymi dziecko zawiera znajomości?	N=41
Tak, dobrze wiem, kim są wszystkie te osoby	10
Tak, ogólnie wiem, kim jest większość tych osób	38
Tak, wiem trochę o niektórych osobach	32
Nie wiem, nie orientuję się	20

Wyniki należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność podgrupy

	CBOS
Czy zdarzyło się, że dzieci spotkały się z kimś poznanym przez internet?	N=41
Tak	17
Nie	76
Trudno powiedzieć	8

Wyniki należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność podgrupy

PODSUMOWANIE

Większość użytkowników sieci obawia się zagrożeń związanych z korzystaniem z internetu, w większości zetknęli się oni również z jakimiś negatywnymi aspektami używania sieci. Niemniej tylko około jednej trzeciej internautów zna i potrafi wskazać takie strony, które ich zdaniem stwarzają niebezpieczeństwo dla użytkowników.

Jeśli chodzi o specyfikę definiowanych oraz jednocześnie doświadczanych zagrożeń, na plan pierwszy wysuwają się wirusy. Można je określić mianem faktycznego zagrożenia, którego niejednokrotnie trudno uniknąć, zważywszy, że pojawiają się coraz bardziej wymyślne sposoby ich rozpowszechniania. Dodatkowo nie każdy użytkownik ma wystarczające kompetencje technologiczne, by się przed nimi ustrzec. Dowodem na powszechność obaw przed wirusami jest fakt, że większość użytkowników ma zainstalowany program antywirusowy.

Interesujące jest jednak, że wśród niebezpiecznych stron internauci najczęściej wskazują strony pornograficzne, a nie miejsca w sieci, których odwiedzanie zwiększa ryzyko zainfekowania komputera wirusem lub innym szkodliwym programem. W końcu docieranie do pornografii w internecie jest w dużym stopniu intencjonalne, co zresztą potwierdzają uzyskane deklaracje, według których tylko 14% internautów zdarzyło się co najmniej raz przypadkiem, nieświadomie trafić na niepożądane, obraźliwe dla siebie treści. Można sądzić, że wskazywanie takich niebezpiecznych stron, jak pornograficzne czy zawierające przemoc, drastyczne materiały, wynika w dużym stopniu z przywoływania pewnych obiegowych opinii

na temat sieci i jej niebezpiecznej zawartości. Z drugiej jednak strony obserwując popularne społeczności, jak choćby YouTube, można zauważyć, że często materiały wideo, które z erotyką i pornografią nie mają nic wspólnego, są opatrzone tytułem czy też zdjęciem, które sugeruje zawartość o charakterze erotycznym bądź pornograficznym. Zabieg ten służy w istocie zwiększeniu oglądalności, ponieważ tego typu treści należą do często wyszukiwanych przez internautów. Warto mieć to na uwadze interpretując ich opinie.

Jednocześnie nie można odrzucić wyjaśnienia, że w przekonaniu części badanych, którzy wskazują tego typu strony, internetowa pornografia w jakiś sposób wiąże się z ryzykiem złapania wirusa komputerowego. Można przypomnieć sytuację sprzed kilku lat kiedy dość powszechne były tzw. dialery (związane z dużą powszechnością wdzwanianego dostępu do sieci), obecne szczególnie na stronach pornograficznych; instalowały się często niepostrzeżenie, po czym łączyły z internetem przez zmodyfikowany numer telefoniczny znacznie zwiększając w ten sposób koszty połączenia. Nie były co prawda wirusami, jednak bez wątpienia w świadomości wielu użytkowników zaliczały się do kategorii szkodliwych, niebezpiecznych programów.

Internet jest środowiskiem, w którym osoby młode poruszają się znacznie sprawniej niż ich rodzice i dziadkowie. Zdecydowana większość młodych ludzi jest w sieci codziennie lub prawie codziennie. W ostatnich czterech latach ich aktywność wyraźnie się zwiększyła. Korzystają z niej zarówno dla rozrywki, jak i w nauce. Powszechne jest budowanie społeczności sieciowych.

Opiekunowie stosunkowo często wyrażają obawy co do aktywności młodzieży w sieci, a lęki te – jak się wydaje – biorą się w dużej mierze z nieświadomości. Na pytanie o to, jakie konkretne zagrożenia mogą czaić się w internecie, często odpowiadają hasłowo: można przypuszczać, że wypowiedzi na temat pedofilów udzielają oni pod wpływem obiegowych stereotypów, nie zaś na podstawie osobistych doświadczeń. Z wypowiedzi wynika, że opiekunowie starszych dzieci słabo się orientują w ich internetowej aktywności: sami wprawdzie twierdzą, że mają dobrą orientację, ale często nie potrafią odpowiedzieć na pytanie o kontakty podopiecznych.

Opracowali
Michał FELIKSIĄK
Michał WENZEL